

Kevesebb vita és per

A kisajátítások tapasztalatai

A városépítés óriási léptékei áldozatokat is követelnek. A bulldozerek, dömperek többnyire piros tetős házakat is „elnyelnek”. Szeged helyzete sajátos. Mivel a város elsősorban a körtöltésen belül terjeszkedik, nagyrányú a szanalás. Az elmúlt 15 év alatt Tarján, az Északi városrész, Újszeged sok egyszintes családi házat bontottak le. A legtöbb háztulajdonos természetesen azért sóhajt, hogy egy-két évig még tovább élvezze a régi megszokott lakást, még akkor is, ha félkomfortos, javításra szorul. De nyilvánvaló, hogy előbb vagy utóbb mindenki belenyugszik abba a gondolatba, háza és portája a modern városépítés jóvátételi számlájára írható. Ez az élet kényszere és olyan szükségszerűség, ami a fejlődés velejárója.

A hangulatok, szenvedélyek leginkább akkor lobbanak fel, amikor megkezdődik a kisajátítás. Az örök kérdés: mennyit fizetnek kártalanítás címén. Gyakorta előfordul, hogy a kétszobás ház lakója palotának nézi lakását és olyan összeget kérne az államtól, amiből valóban palotát építhetne. De volt már példa arra is, hogy a szakértőt kellett korrigálni. A kisajátítások természetesen kísérő jelensége a vita, sőt a per. *Három év óta alapvetően változott a helyzet. Már sokkal kevesebb a vita és a per. Az ok egyszerű.*

Az 1977-ben megjelent jogszabályok alapvetően megváltoztatták a kisajátítási eljárást és kártalanítási szempontjait. Korábban a hatóságilag megállapított iránynak szerint fizettek, de három év óta már a forgalmi értéket veszik figyelembe. *Az új jogszabályok jobban összehangban állnak a társadalmi, gazdasági viszonyok fejlődésével.* Biztosítják a csoport és az egyéni érdek összhangját és azt is, hogy a kisajátítás ne adjon lehetőséget a munka nélküli vagyonszerzésre. A forgalmi érték szerinti kártérítés

jobban megegyezik az állampolgárok igazságérzetével. Hiszen nyugodtabb az állampolgár, ha tudja, a kártalanítási összeget aszerint fizetik ki, hogy milyen a napi forgalmi értéke házának vagy telkének, milyen a ház helyzete, adottsága, és a számításnál azt is bealkalmazzák, mennyiért vásárolta ingatlanát.

Az elmúlt három esztendő bírósági és államigazgatási tapasztalatai egyértelműen azt bizonyítják, hogy szükség volt az új jogszabályra. Például a szegedi járásbíró 1977 előtt évente átlagosan 180 kisajátítási perrel foglalkozott. A perek gyakran 2-4 hónapig is elhúzódtak, és az első fokú határozat után másodfokon a vita tovább folytatódott. A ma oly divatos szóval: a hosszú és fáradalmas hercehurcára nyugodtan úgy kérdezhetünk: kinek volt erre energiája?

Az új törvény hatására az elmúlt három év alatt a perek száma egyharmadára csökkent. A szegedi bíróság határozatainak nagyobb része már az első fokon jogerőre emelkedett. Kevesebb a fellebbezés, illetve többsége megalapozatlan. A kisajátítást szenvedő fél rendszerint a kártalanítási összegének felemelését kéri, ami kétezertől több száz ezer forintig terjed. A kérelmek nagy része ma már indokolatlan — míg három évvel korábban a legtöbb bírósági kereset megalapozottnak bizonyult.

A tapasztalatok szerint a bíróság elutasítja azokat a kereseteket, amelyek a tanács igazgatási osztálya által megállapított kártalanítási összeg jelentéktelen, néhány százalékos módosítását kéri. Csak abban az esetben adnak helyt a kérelemnek, ha az államigazgatási eljárásban a szakértő hiánynyos véleményét terjesztett elő. De egyre felkészültebbek a szakértők és jól összehangolják működésüket más szervekkel. Ami a bíróság gyakorlatában is gondot

okoz: nehéz felbecsülni az olyan ingatlanok értékét, amelyen mezőgazdasági művelést folytatnak. Ugyanis, legtöbb esetben ott évekig nem lehet építkezni és a tilalom miatt értékesíteni sem tudják a területet. A szabad forgalomban sem mint építési telek, hanem mint mezőgazdasági ingatlan cserél gazdát. Alig van összehasonlítható alap, ami szerint a szakértők a napi forgalmi árat pontosan meghatározzák. Végül is a bíróság rendszerint figyelmen kívül hagyja az építési tilalom értékcsökkentő hatását, és olyan összegű kártalanítást állapít meg, amit a tulajdonos nem biztos, hogy megkapna a szabad forgalomban. Számos tapasztalatot lehetne még idézni, amelylyel a méltányos, humánus ügykezelést bizonyítanánk.

Ami fontos, és a szegedi tanács végrehajtó bizottsága ezt állapította meg; *jelentős eredmény, hogy a kisajátítási ügyek túlnyomó része már az államigazgatási eljárásban véglegesen befejeződik.* Hibák csak esetenként fordulnak elő, és maradéktalanul érvényesülnek a jogpolitikai irányelvek.

Vita volt és persze lesz is. Miből adódik ez? Például a háztulajdonosok többsége a szanalások megkezdésekor nem nyilatkozik arról, hogy cserelakást szeretne vagy pedig maga gondoskodik új otthonáról, házat, lakást, vagy telket vásárol. Tudni kell, hogy a kisajátított ingatlan tulajdonosa csak olyan szobaszámú és komfortfokozatú cserelakásra tarthat igényt, mint amilyennel rendelkezett. Általában jobb komfortfokozatú és több szobás lakásra számíthatnak. Mivel alacsonyabb komfortfokozatú házakat szanalnak, — a tanácsnak pedig nincs elegendő és kellő minőségű cserelakása — ezért rendszerint magasabb komfortfokozatú lakást ajánl a tulajdonosnak.

A lakosság kedvezően fogadta az új törvényt. Azonban még mindig izgalmat okoz a hír; az idén, jövőre vagy öt év múlva kezdődik a bontás? Léteznek olyan körzetek is, ahol húsz éve érvényes az építési tilalom. Ha megkérdem a helybeli honpolgárt, hogy mikor kezdődik a szanalás, a fejét rázza, nem tudja. *A várakozás hosszan tartó feszültsége enyhülne, ha több információ lenne arról, hogy körülbelül mikor indul a kisajátítás.*

Halász Miklós

Egy kút története

Szép tanyai óvoda, de...

Kancsalszél. Első hallásra isten háta mögötti helynek tűnik. Holott, még európai tranzitút is átvezet rajta. Az E5-ös főútvonalról, Szegedet elkerülve, erre juthat leghamarabb a röskei határállomásra az autós turista. Előfordul, hogy a kamionok is erre tartanak.

— Némelyik sofőr az itteni kútból tölti meg a viztartályt — bizonygatja Vastagh József, aki közvetlenül az út mellett lakik, és tanácstag is a körzetben.

— Melyik községhez tartozik?

— Röszkéhez. Közelebb van, mint Mórahalom.

Eppen a megállóba kanyarodik az autóbusz. A röskei elágazás után itt áll meg először. Hármán szállnak le, és ketten igyekeznek felfelé. Ez jelentős forgalom lenne egy másik tanya-bokor esetében, Kancsalszélben azonban mindennapos. Sárka autógumik, piros és kék hinták virítanak az akácfa alatt —, a játszóter jól ismert kellek. Az óvoda az út másik oldalán van. Nem hiányoznak az apróságok sem. Lépegetnek, a homokba rúgnak és nagyokat esnek. Városi gyerek viszonylag ritkán huppanhat ilyen laza, puha talajra.

— Ezt a földet nem fogják egyhamar lebetonozni — mutatja a körzeti tanácstag. — A jevegő is prima. A szél-től fák védnek jobbat kívánni sem lehetne a gyerekeknek. Sokat köszönhetünk a tsz-nek, hogy viszonylag ilyen jól felszerelt óvodánk van. Minden segítséget megadtak, szerencsére, náluk is dolgozik egy volt tanítványom.

Vastagh József ugyanis tanár. A röskei általános iskolában tanít. Piros Wartburgját szinte minden reggel beindítja, délután pedig, ha végez az iskolában, dolgozat az otthoni kertben.

— Szeretem ezt a vidéket — mondja. — A paprika meg különösen a szívemhez nőtt. Sokat foglalkozom a röskei paprikahasító együttesel. Népi játékokat adunk elő. Kíváncsiak ránk a külföldiek is. Az IBUSZ gyakran leutaztatja őket, mulatnak, vacsoráznak, azután mennek vissza.

Az udvaron álló hatalmas facsonkból kifaragott bajszos emberfejhez lép:

— Ilyennek látta egy VIT-díjas szobrász fafaragó a röskei paprikás parasztot.

Közben a tanyaí óvodából viszik haza a gyerekeket.

— Furusközbe megyek. Domaszék határában van, ide vagy három kilométerre, — magyarázza Móra Györgyné. — A gyerekek hamar megszokták az óvodát. Nekem is könnyebb dolgozni otthon, ha nem tartanak fel. Csak télen nehéz a bejárás, meg olyankor, ha nagy a sár.

Móra Attila és Laci a csomagtartón és a kisülésen ülnek. Édesanyjuk erős kézzel fogja a kormányt. Csak akkor ül fel a kerékparra, amikor látja, hogy nem jön másik jármű az úton.

— Röske is „fóliaváros” — fűzi hozzá Vastagh József. — Sokan olyankor is elhozzák a kicsiket otthonról, ha csupán a ház körül akad dolguk.

Erről Fülöpné Kiss Ibolya óvónő tud a legtöbbet:

— Harmencöt gyerekünk van összesen. Az öt búcsúzó nagycsoportos helyett négy kiscsoportost kell felvenni. A szülőkkel tökéletesen megértjük egymást. Meg lehet nézni a berendezést is. A szövetkezetek, a vállalatok sokat segítettek az óvoda belső kialakításában. Bakacsi Géza, a röskei iskola igazgatója pedig minden problémánkat számon tart. Csak a kúttal van gondunk.

— Nem jó a vize?

— Ellenkezőleg. Kútjón. Nem találtak benne kivetni valót a KÖJÁL ellenőrei sem. Mi mégis aggódunk. A múltkor is, amikor vendégünk jött — a községi tanács elnöke —, nem tudtuk egy pohár vízzel sem megkínálni, iszapos lé folyt a csapból.

— Egy öreg artézi kútról van szó — tájékoztat Vastagh József. — Annak idején használt csövet eresztettünk le a földbe, amely korábban a 300 méterre levő tanya kútjából vezette ide a vizet. Megállapodtunk a kúttúró mesterrel, hogy a cső feléért vizet fakaszt az iskola szomszédságában is. Hisz nem mindegy, milyen vizet isznak az óvodások!

Jámbor Ernő

Színes szőnyegek Vietnamból

Az elsősorban dúsan termő rizsföldjeiről ismert vietnami tartomány, Thay Binh újabbán kézműiparáról is nevezetessé vált külföldön. Ma a tartomány egyik legfontosabb export-

terméke a kézi csomózású szőnyeg.

A Hophoa szövetkezet szőnyegeit 19 országban vásárolják. A szövetkezetben főleg nők dolgoznak, a 300 szövetkezeti tag között 284 a nők száma. A szőnyegek alapanyaga a gyapjú vagy a juta. A termelés alapvetően kézi erővel folyik. A napi munkát alatt a szövőkönk mindegyike hétezer csomót köt. Egy négyzetméter gyapjúszőnyeg mintegy 90 ezer csomóból áll. Egy-egy kisebb szőnyeg 4-6 hét alatt készül el, mintegy 540 ezer csomóból. A csomózás után a szőnyegek mintái mentén megnyírják a bolyhokat, a kontúrok éleseit válnak, s a hatás reliefszerű lesz. Így nyerik el a különleges, eredeti formájukat a Thay Binh-i szőnyegek.

A rendkívül szép szőnyeget íránt egyre nő a kereslet. A szocialista és a tőkés megrendelések következtében a szövetkezetben évek óta szinte kénytelenek túlteljesíteni a terveket. Tavaly 2270 négyzetméter gyapjúszőnyeget állítottak elő, s ez is csaknem kevésnek bizonyult. Növekszik a szőnyegexportból származó bevétel is. Míg 1969-ben a bevétel 7,8 millió dong volt, az idén év végére már 60-65 millió dongra számítanak a szövetkezet vezetői (APN)

Dr. V. M.

Autósoknak

Tanuljunk meg „fonódni”

Ervényes közlekedési előírásaink szerint a csupán öncélú előny szerzést szem előtt tartó sokszori sávvaltoztatás — az úgynevezett szalalozás — a párhuzamos közlekedésben tilos. Már csak azért is, mert a hirtelen bevágások indokolatlan fékezéseket kívánnak meg, balesetveszélyeket idéznek elő. Nem tévesztendő össze ez az erőszakos manőver a sávvaltoztatás ama speciális módszerével, amit „fonódásnak” neveznek. Lényegében arról van szó, hogy a melettünk, előttünk és mögöttünk áramló gépjárműfolyamat közepette úgy kell az egyik forgalmi nyomból a másikba — viszonylag szűk helyre is — átsorolni, hogy ezzel a forgalmat ne akadályozzuk, a körülöttünk haladó kocsikat durva fékezésre ne kényszerítsük.

A szomszédos forgalmi sávban haladó két kocsi közé kockázatmentesen csak úgy fonódhatunk be, ha a művelet végrehajtása közben gyorsabb, a besorolás után pedig teljesen azonos a kocsink sebessége az igénybe vett forgalmi sávban haladókéval. Ehhez bizony jó érzék és megfelelő vezetési gyakorlat kell, no meg olyan megfelelő teljesítmé-

nyű, jól beállított kocsi, amely kívánságunk szerint gyorsul.

Le kell szögeznünk, hogy fonódásra alkalmas közlekedési helyzetből csak akkor beszélhetünk, ha a szomszédos sávban valóban van annyi hely két autó között, ahová nyugodt lelkiismerettel beállhatunk. Ez bizony — a városi forgalom mai zsúfoltsága mellett — sokszor a féktűként megmagyarázott biztonsági távolság határain is belül eshet. Mindamellett eltévedő egyes gépjárművezetők olyan magatartása — és sajnos ma még ők vannak többségben —, akik nem képesek eltérni, ha valaki — az ő sebességük zavarása nélkül — eléjük sorol.

Egyre inkább bebizonyosodik, hogy napjaink autórada-átában már csak udvariassággal és előzékenységgel könnyíthetünk egymás helyzetén, remélhetünk gyorsabb előrehaladást és célhoz érést. Az igazán körültekintő autózó vezető a fonódási kísérletek láttán lassítással, intéssel inkább segítse a manőver végrehajtóját, mintsem gázdással szorosan felzárkózni igyekezzék az előtte haladó kocsi mögé, hogy a sávot változtatni szándékozó ne féljen be oda.

Munkaszüneti napokra járó díjazás

G. J. szegedi olvasónk a munkaszüneti napok díjazásáról kér tájékoztatást. Kéri, ismertessék a fizetett ünnepnapiakat és azt is, hogy jár-e munkabér ezekre a napokra, aki ezen a napon nem dolgozik, illetve milyen bérre jogosult az, akit ezen a napon behívnak a vállalathoz dolgozni?

A munkajogi szabályok szerint a munkaszüneti napok (vagy fizetett ünnepek): újév, húsvét hétfő, felszabadulás évfordulója, munka ünnepe, Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója, karácsony két napja. A dolgozónak a munkaszüneti napokon nem kell munkát végeznie, és emiatt kiessett munkaidőre átlagkeresete megilleti. Az átlagkeresete

set annyi órára jár, amennyivel a rendes heti, illetőleg havi munkaidő a munkaszüneti nap következtében megrövidül. De nem jár munkabér akkor, ha a munkaszüneti nap a dolgozó heti pihenőnapjával (általában vasárnap) vagy szabadnapjával esik egybe. Ilyenkor ugyanis a munkaidő nem rövidül meg, a dolgozó tehát nem éri keresetvesztésig.

A havidíjas dolgozó munkabére a munkaszüneti nap díjazását is magába foglalja, külön díjazásra nem jogosult. Ha a munkaszüneti nap a dolgozó heti pihenőnapjára esik, és munkára berendelik, a heti pihenőnapon végzett munka ellenértékére vonatkozó szabály szerinti díjazás vagy szabad idő il-

let meg. Vagyis, ha a dolgozó nem kap másik szabadnapot, akkor ki kell fizetni részére a végzett munkáért járó bért, és annak százalékos pótlékát.

Abban az esetben, ha a munkaszüneti nap munkánpra esik, és a dolgozót munkára berendelik, meg kell kapnia az átlagkeresetét, és ezen felül az aznapi munkáért járó díjazást is, kivéve, ha a túlmunkáért ellenértékére nem jogosult. Megjegyezni kívánjuk, hogy ez a rendelkezés a mezőgazdasági, termelőszövetkezeti tagokra nem vonatkozik, kivéve, ha az alapszabály másként nem intézkedik.

